

основі принципів кредитування.

Список літературних джерел

1. Кокин А. С. Оценка лимита риска при кредитовании банками промышленных предприятий с учетом отраслевых и региональных особенностей: Учебник / А. С. Кокин, К. Г. Шумкова. – Нижний Новгород: НИСОЦ, 2012. – 180 с.
2. Лаврушин О. И. Банковское дело: современная система кредитования / О. И. Лаврушин. – М.: КНОРУС, 2005. – 256 с.
3. Пашков А. И. Оценка качества кредитного портфеля / А. И. Пашков // Деньги и кредит. – 2010. – № 5. – С. 29-30.
4. Челноков В. А. Банки и банковские операции: Учебное пособие / В. А. Челноков. – М.: Высшая школа. – 2009 – 296 с.
5. Бугель Ю. В. Оптимізація шляхів визначення кредитоспроможності позичальника / Ю. В. Бугель // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансові ресурси регіону: організація і управління». – Івано-Франківськ: ПП Курилюк, 2007. – С. 117-119.
5. Карпенко Г. В. Кредитна діяльність вітчизняних банків та можливості їх інтеграції до світової фінансової системи / Г.В.Карпенко // Фінанси України. – 2007. – № 2. – С. 89-96.
6. Голуб В. М. Управління кредитним портфелем комерційного банку: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / В. М. Голуб; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2004. – 19 с.
7. Міщенко В. І. Банківські операції: підручник / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська, О. Г. Коренєва. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: Знання, 2007. – 796 с.
8. Про споживче кредитування. Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>.
9. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

УДК 338.242

**І. В. ЛІНТУР,
Я. О. ГОРЗОВ**

Мукачівський державний університет

БАНКІВСЬКЕ РЕЙТИНГУВАННЯ

ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ СТАБІЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На даний час як за кордоном, так і в Україні є безліч підходів до оцінки фінансового стану банківських установ, які передбачають оцінку надійності, економічного потенціалу,

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

фінансової стійкості. Проте, важливою проблемою залишається регулювання та визначення підходів до розробки відкритих рейтингів діяльності банківських установ, які забезпечують прозорість банківської системи і задоволення інформаційних потреб клієнтів банків.

Саме такі відкриті рейтинги публікують як загальновізнані лідери ринку Standard&Poor's, Moody's, Fitch, так і відносно молоді національні рейтингові агентства. В Україні статус уповноваженого рейтингового агентства (РА) мають такі агентства: Кредит-Рейтинг, Рюрік, «ІВІ-Рейтинг», «Експерт-Рейтинг» та «Стандарт-Рейтинг». Кожне з цих рейтингових агентств при оцінці діяльності банків розробляє власну методику. Ці методики, відрізняються набором показників і критеріїв оцінки банків.

Хоча в подальшому отримані результати переводять в Національну шкалу яка включає довгостроковий і короткострокові кредитні рейтинги, а ті в свою чергу поділені на рейтинги інвестиційного та спекулятивного класу.

Окрім того національні рейтингові агентства визначають рейтинги надійності банківських депозитів, використовуючи при цьому також різні методики а результати аналізу трансформують в рейтинг який коливається від 1 до 5 (6) рівнів. Окрім того, на сьогоднішній день в усіх країнах Євросоюзу з регулятивними цілями кредитні рейтинги використовуються при визначенні вимог до капіталу.

Орієнтиром слугують вимоги Базельського комітету з банківського нагляду, згідно з якими при розрахунку регулятивного капіталу необхідно враховувати кредитний рейтинг, який показує рівень кредитних ризиків активів, у які розміщується капітал. Тому роль діяльності рейтингових агентств у цьому питанні важко переоцінити.

Слід зазначити, що за останні роки зростає значимість рейтингової оцінки, яку надають вітчизняні рейтингові агентства. Більшість банків з приватним капіталом мають рейтингову оцінку одного з національних рейтингових агентств. Загалом національними рейтинговими агентствами станом на кінець 2018 р. надано рейтингову оцінку позичальника 71 банку, 34 банкам присвоєно рейтинг надійності депозитів та 3 банки мають рейтингову оцінку боргових інструментів. Характерною ознакою методик оцінки діяльності банків всіх рейтингових агентств є використання таких показників як якість активів, достатність капіталу, ліквідність, прибутковість, ризики. Таким чином практично всі рейтингові агентства використовують ті ж показники, що і НБУ при оцінці фінансового стану банків за системою CAMELSO.

Так, рейтингове агентство (РА) «Кредит-Рейтинг» при визначенні кредитного рейтингу банків аналізує дві групи показників:

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

1. Аналіз ефективності управлінського менеджменту, що у свою чергу включає оцінку становища банку на ринку та регулювання ринку, аналіз банківської клієнтури, організаційної структури банку та стратегію і тактику його розвитку;

2. Аналіз фінансового менеджменту: аналіз капіталу, прибутковості, ліквідності і характеристику ресурсів, управління ризиками, диверсифікацію та гнучкість фінансової діяльності банку.

На другому місці за кількістю присвоєних кредитних рейтингів банкам є рейтингове агентство ІВІ-рейтинг. Рівень кредитного рейтингу позичальника ІВІ-рейтинг визначає на основі комплексного кредитно-рейтингового аналізу, який базується на визначенні трьох груп показників:

1. Аналіз зовнішнього середовища діяльності (який передбачає оцінку нормативної бази, що регулює діяльність; статистичних даних та тенденцій розвитку банківської системи; ринкової позиції; оцінку конкурентоспроможності).

2. Аналіз внутрішнього середовища, який у свою чергу включає: аналіз системи менеджменту, який полягає у вивченні системи управління та прийняття рішень, досвіду та репутації вищого керівництва, відкритості та прозорості позичальника/емітента та його персоналу); аналіз фінансового профілю (аналіз структури та якості активів, структури зобов'язань, достатності капіталу, рівня ліквідності, фінансових результатів та ефективності діяльності); управління ризиками

3. Аналіз на встановлення ознак фіктивності Цікавим моментом методології є те, що рейтингове агентство не використовує певного вагового коефіцієнта для кожного з рейтингових факторів або за різними складовими в рамках кожного з факторів, оскільки вважає що відповідна вага може змінюватись у залежності від конкретних обставин. ІВІ рейтинг визначає рейтинг надійності банківських вкладів і його шкала включає 6 рівнів від «б» – виключна надійність до «1» – наднизька надійність.

РА «Рюрік» при визначенні кредитного рейтингу банків акцентує увагу на таких показниках, як загальний стан банку, стан банківської системи, динаміка і оцінка якості активів, аналіз і оцінка якості зобов'язань, аналіз власного капіталу та характеристика емісії облігацій банку і фінансовий аналіз випуску облігацій.

РА «Стандарт-Рейтинг» визначає кредитний рейтинг та рі-рейтинг банків використовуючи підхід CAMELS, що передбачає оцінку, достатності капіталу і підтримки акціонерів, якості активів, якості управління, прибутковості, ліквідності та частки банку на національному ринку, крім цих показників рейтингове агентство визначає так звані «сплячі» критерії, зокрема відносини банку з регулятором, Фондом гарантування вкладів фізичних

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

осіб, податковими органами, Держфінмоніторингом і т. д. Крім того РА визначає рейтинги надійності депозитів, які поділені на 6 рівнів.

Методика оцінки банків РА «Експерт-Рейтинг» включає такі показники як адекватність капіталу, ліквідність, якість активів, дохідність операцій банку, відносини банку з акціонерами, взаємовідносини з владою, частка ринку і конкурентне середовище, валютний і процентний ризик, додаткові фактори, політику при врахуванні зовнішньої підтримки від акціонерів. При оцінці надійності депозитів агентство використовує 6 рівнів рейтингу, де ua1 (найвищий із можливих рівень надійності депозиту), а ua6 (недостатній рівень надійності депозиту).

Отже, на сучасному етапі спостерігається стійка тенденція до зростання ролі кредитних рейтингів, рейтингів надійності депозитів, рейтингів корпоративного управління. Все більше банків отримують рейтингові оцінки хоча б одного з рейтингових агентств національного чи міжнародного, на даний час лише 10 банків мають оцінки декількох рейтингових агентств, переважно ці банки відносять до груп державних, або до банків іноземних банківських груп. Банки з приватним капіталом переважно мають оцінку лише одного з національних рейтингових агентств і як правило більшість з них має оцінку на інвестиційному рівні. Якість діяльності рейтингових агентств перевіряється тільки часом. Загально визнано, що з моменту організації агентства до початку його повномасштабної діяльності проходить приблизно 5-6 років. Вітчизняні рейтингові агентства є достатньо молодими і постійно знаходяться в пошуку нових підходів і методик оцінки суб'єктів господарювання і банків. Незважаючи на те що більшість рейтингових агентств оновили методології оцінки банків, основними проблемами які вимагають вирішення залишаються питання постійного вдосконалення методології, враховуючи тенденції розвитку ринку банківських послуг, а добитися об'єктивності рейтингів можна лише при повній незалежності рейтингового агентства від державних органів, регуляторів, об'єднань учасників ринку.

Список літературних джерел

1. Рейтингова методологія для рейтингових оцінок за національною рейтинговою шкалою // Сайт рейтингового агентства Кредит-Рейтинг. – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.credit-rating.ua/img/st_img/Pressrelease/2013/Metodologia_21_03_2016.pdf.

2. Методологія визначення/оновлення рівня кредитного рейтингу комерційним банкам // Сайт рейтингового агентства ІВІ-рейтинг. – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibi.com.ua/files/Banksv2.pdf>.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3. Методика рейтингового оцінювання для комерційних банків // Сайт національного рейтингового агентства Рюрік. – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rurik.com.ua/documents/methodology/metod_banks_Cut_final.pdf.

4. Методологія ТОВ «РА «Стандарт-Рейтинг» з визначення, оновлення, призупинення, відкликання рейтингів банків // Сайт рейтингового агентства Стандарт-Рейтинг. – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://standardrating.biz/data/upload/Methods/banks_ukr_19022016.pdf.

5. Рейтингова методологія та процедура для оцінювання банків // Сайт рейтингового агентства Експерт-Рейтинг. – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.expert-rating.com/data/upload/methods/20160219/BANKS_2016_02_19.pdf.

УДК 338.242

**І. В. ЛІНТУР,
В. В. КАМПОВ**
Мукачівський державний університет

РОЗВИТОК МЕТОДИК ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

Сучасні ринкові умови діяльності підприємств та організацій вимагають створення ефективної банківської системи, яка повинна відповідати міжнародним стандартам та сприяти отриманню передових позицій розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання на світовій арені. Одним із визначальних критеріїв оцінки стану функціонування банківських установ є конкурентоспроможність.

Метою даного наукового дослідження стало системне вивчення сутності категорії «конкурентоспроможність», висвітлення результатів проведення оцінки конкурентоспроможності банків заснованої на теорії конкурентних переваг та визначення можливостей покращення результатів їх діяльності у динамічно змінюваному жорсткому конкурентному бізнес-середовищі.

Процес розвитку ринкової економіки характеризується нестабільністю як зовнішнього, так і внутрішнього організаційного середовища, що спричиняє змінюваність впливу порівнюваних конкурентних переваг суб'єктів кредитно-фінансового ринку на формування їх конкурентних позицій а це, у свою чергу, означає, що конкурентоспроможність банків, як і решти фінансових установ, є відносним поняттям. Виходячи з узагальнення досвіду трактування провідними вченими сутності поняття «конкурентоспроможність» [1; 2; 3; 4],

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>